

This is the published version of a paper published in *Ny tid*.

Citation for the original published paper (version of record):

Bäckström, P. (2009)

Recension av Trygve Söderling. *Drag på Parnassen I–II*, Helsingfors: Nordica, 2008. Del I: *Medelklass med mänskligt ansikte. Medelklassradikalism i fyra sextiotalsromaner av Christer Kihlman, Jarl Sjöblom, Marianne Alopaeus och Ulla-Lena Lundberg* Del II: *Modernistdebatten. Sak, person och fält i en finlandssvensk litteraturdebatt år 1965*. *Ny tid*, (1–3): 1-2

Access to the published version may require subscription.

N.B. When citing this work, cite the original published paper.

Permanent link to this version:

<http://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:kau:diva-30525>

[Start](#)
[Senaste numret](#)
[Om NyTid](#)
[Redaktionen](#)
[Prenumerera](#)
[Arkiv](#)
[Veckans Dodo](#)
[Annonsera](#)
[Skriv i NyTid](#)
[Böcker](#)
[Kirjat ja kalenteri](#)
[Books](#)
[Kontur](#)
[Videon](#)

Artikel, 15.01.2009

[Tillbaka](#)

Om ett turbulent årtionde

Drag på parnassen är den fantasieggande titeln på Trygve Söderlings grundliga kartläggning av det finlandssvenska litterära sextioalet.

I Drag på Parnassens två volymer behandlas såväl prosa som debatt under årtiondet: band I är **Trygve Söderlings** doktorsavhandling där han analyserar "medelklassradikalismen" i fyra sextiotalsromaner, medan band II är licentiatavhandlingen om den stora "modernistdebatten" som härjade i svenskspråkiga Finland vid mitten av årtiondet. Böckerna är välskrivna och ambitiösa, och Söderling för med varsam hand sin läsare genom framställningen, alltid ytterst mån om att tala om vad som ska hända härnäst och hur det hela hänger ihop. Det är både intressant och spännande att följa honom på turen genom ett turbulent årtionde.

I band I diskuterar Söderling den framväxande medelklassen och de litterära uttryck den tar sig i fyra finlandssvenska romaner som ramar in decenniet: **Christer Kihlman** (*Se upp salige!* 1960), **Jarl Sjöblom** (*Kärret* 1964), **Marianne Alopæus** (*Mörkrets kärna* 1965) och **Ulla-Lena Lundberg** (*En berättelse om gränser* 1968). Boken faller i två delar, en allmän del om förutsättningar, kontext, teori och metod, och så den specifika analysen av de fyra romanerna i del II. Söderling försöker på alla sätt värja sig mot uppfattningen om sextioalet som, "förutom en tidsangivelse, också en föreställning" som har mer med myt än med verklighet att göra, och argumenterar med detta som utgångspunkt övertygande för att valet av de fyra romanerna följer premisserna för en vetenskaplig undersökning. I analysen läggs ett finmaskigt nät över dessa böcker i detaljerade genomgångar med hjälp av vilka Söderling påvisar en utveckling i det finlandssvenska sextioalet från "medelklassradikalism till studentradikalism". Han använder sig föredömligt av romanerna, inte som "the mirrors of the gigantic shadows which futurity casts upon the present" (**Shelley**), utan som "samtidsvittnen" som "lever och aktivt påverkar vår verklighet också idag".

I band II analyserar Söderling den finlandssvenska modernismdebatten 1965 ur tre olika perspektiv, och lyckas både med att skildra skeendet ingående, och att modifiera olika – uppenbarligen felaktiga – förståelser av det. Efter en inledande analys av sakfrågan, det vill säga vad debatten gick ut på, övergår Söderling till att diskutera de deltagande aktörerna och det fält på vilket debatten utspelade sig. En vanlig uppfattning har varit att Rabbe Enckell var den angräpnade parten, men genom att gå tillbaka till ett tidigare inlägg från Enckell visar Söderling att han faktiskt var en av de mer aggressiva debattörerna, och därmed närmast bad om att bli attackerad. Söderlings konklusion blir – något överraskande – att debatten egentligen inte kan ses som uttryck för en generationsväxling, eftersom debattanterna hade en så lik och enhetlig bakgrund.

Jag skall här lämna petisser och korrigeringar av detaljer därhän och koncentrera mig på en principdiskussion om tre aspekter där det utgivna verket kunde ha vunnit på en annan uppläggning. För det första är strukturen något problematisk, vilket naturligtvis hänger samman med att det handlar om en kombinerad utgåva av två avhandlingar. Jag hade gärna sett att modernistdebatten hade analyserats först så att romanernas medelklassradikalism kunde ha diskuterats mot denna bakgrund. För det andra lider romananalysen i band I av att den faller i två delar: först en allmän del och så en analysdel med en egen inledning som får en självständig karaktär. Som en följd av strukturen får framställningen emellanåt en repetitiv karaktär, även om Söderlings lotsande av läsaren genom texten oftast fungerar bra. Det är bl.a. detta som gjort att publikationen har fått det omfång som den har, bestående av två band om totalt närmare 500 sidor.

Det tredje momentet jag vill ta upp är undersökningens ensidigt finlandssvenska perspektiv. Blicken lyfts aldrig till jämförelser av liknande fenomen i andra länder, även om sådana omständigheter impliceras genom hela boken. Frågan är om den finlandssvenska modernistdebatten egentligen kan analyseras på djupet utan att relateras till en svensk-nordisk och kanske t.o.m. internationell kontext? Det finlandssvenska kulturområdet är långtifrån någon ankdamn, avantgardet i Norden kom ju först till Finland: **Björling**, **Södergran**, **Diktonius**, **Enckell**, bröderna **Parland**, **Hagar Olsson** m.fl.; och många av de främsta poeterna på svenska är finlandssvenska: **Bo Carpelan**, **Solveig von Schoultz**, **Märta Tikkanen**, **Claes Andersson**, **Tua Forsström**, **Mikael Enckell**, **Agneta Ara**, **Ralf Andtbacka**, **Catharina Gripenberg** och många många fler. Det finns inget tvivel om att dessa poeter har varit och är väl pålästa både vad gäller "rikssvensk", nordisk och internationell poesi och debatt.

kontur.

IKAROS

TIDSKRIFTSCENTRALEN

eurozine

Som Söderling tydligt visar är den finlandssvenska författar- och kritikerkåren ytterst homogen, de flesta aktörerna har sin bakgrund i högre borgerlighet och (övre) medelklass, men – frågar man sig – är detta inte fallet också utanför Finlands gränser åtminstone fram till och med sextioalet? Ja, än idag kommer författare och kritiker, i andra länder såväl som i Finland, huvudsakligen från medelklass och uppåt. Att utifrån en hypotes om den finlandssvenska särarten inrikta sig enbart på det nationella innebär en begränsning som kan kritiseras som en reell brist, något som kommer till synes bl.a. när Söderling har svårt att se modernistdebatten som ett utslag för en förändring i författar- och kritikerkåren: en utblick till Sverige hade varit tillräcklig för att identifiera debatten som ett uppror mot det **Göran Palm** benämner aristokratmodernismen. Faktum är att medelklassen växte på sextioalet, men inte genom celledning, utan genom att den absorberade både delar av den högre borgerligheten och arbetarklassen. Att det fanns folk med bakgrund i den högre borgerligheten på alla sidor i debatten betyder inte något annat än att de ökade demokratiserings- och engagemangskrav som utmärkte sextioalet också vann anhängare i den högre borgerligheten i form av personer som anslöt sig till medelklassens uppror mot de gamla "aristokraterna".

De invändningar jag här har presenterat ligger på ett principiellt plan: i helhetsvärderingen av Drag på parnassen måste man ta hänsyn till att det är frågan om en doktorsavhandling, och att många av upphovsmannens val har styrts av detta faktum. I ett avhandlingsarbete måste man med nödvändighet avgränsa sig och fokusera på det som är huvudsaken i analysen: i detta fall vad modernistdebatten stod för, och det uttryck den fick i texter från perioden ifråga. Söderling presenterar en synnerligen inträngande studie av dessa frågor i en undersökning som är engagerande, grundlig och uttömmande, och där den stora behållningen i ett nordiskt perspektiv är den ingående diskussionen av modernistdebatten. Nu är det bara att hoppas på att någon tar upp stafettpinnen och tar itu med uppgiften att sätta in det finlandssvenska sextioalet i ett större, nordiskt perspektiv, så att detta kulturområde får sin rättmätiga plats i en nordisk kulturhistoria. Det skulle inte minst den rikssvenska styvmoderligheten gentemot den finlandssvenska litteraturen må bra av: det är inte i Finland den svenskspråkiga litterära ankdammen är belägen, det är i Sverige.

Trygve Söderling: Drag på parnassen I–II, Helsingfors: Nordica, 2008.

Del I: Medelklass med mänskligt ansikte. Medelklassradikalism i fyra sextiotalsromaner av Christer Kihlman, Jarl Sjöblom, Marianne Alopaeus och Ulla-Lena Lundberg

Del II: Modernistdebatten. Sak, person och fält i en finlandssvensk litteraturdebatt år 1965

Per Bäckström